

Поморска стратегија Сједињених Америчких Држава

Капетан бојног брода *Бошко Антић*

У ситуацији када је остала једина глобална светска сила САД стварају нову војну стратегију у којој снаге ратне морнарице, односно војнопоморске снаге, добијају посебну улогу. За реализацију таквих задатака, који проистичу из њене улоге, ратна морнарица стално усавшава своју поморску стратегију, како би била у стању да буде инструмент за остваривање политичких циљева, кроз извршавање војних притисака, демонстрацију силе, мешање у унутрашње ствари суверених земаља и извршавање аката оружане агресије и војних интервенција.

Прошавши кроз више концепција развоја (стратегијске оправданости, рата и по, стратегијске мобилности, доминације на мору, контроле над морем, поморске моћи и мобилности и еластичности) ратна морнарица САД достигла је такав развој да својом високом мобилношћу, покретљивошћу и ватреном моћи, користећи способност да брзим покретом кроз ваздушни простор, морем и копном, уз употребу надмоћнијих снага у првом удару може остварити муњевити напад и директно присуство пре него што противник организује своју одбрану.

У суштини, иако често мењана, америчка поморска стратегија и није доживела значајне промене и нема одступања од основног циља – бити и остати глобална поморска сила.

Због чињенице да се ситуација на светским морима изменила, техничко-технолошког напретка, повећања ударне моћи и рационалног приступа развоју одустало се од „опције 600 бродова“, али то не значи да се снага ратне морнарице САД смањује. Напротив, уласком савремених, универзалних и убојнијих ратних бродова, њена снага непрекидно расте.

Развојем међународних односа у последњих неколико година, захваљујући дугорочној политици, САД успеле су да остану једина глобална сила на светској сцени. Тако је остварена дугогодишња тежња те велесиле да буде на челу снага које стварају „нови светски поредак“ и односе у међународној заједници.

Прокламована идеја председника Буша, маја 1990, о успостављању „новог светског поретка“ резултат је схватања америчке администрације да САД, као победник у „хладном рату“, имају „право“ да „кроје“

светску политику и односе у међународној заједници. Сједињене Америчке Државе су успеле не само да, бар привремено, уклоне свог највећег противника и коалицију на чијем се челу налазио – СССР и Варшавски уговор, већ и да своју вољу наметну Савету безбедности Уједињених нација и очувају водећу улогу у НАТО-у, и поред сталног настојања европских чланица, на челу с Немачком, да се осамостале и преузму водећу улогу у Европи и њеном окружењу, као и да буду главни „контролор“ свих кризних подручја.

Очекујући повратак Русије на место у светској политици и на војној сцени, које јој према расположивим људским и техничким ресурсима припада, САД чине све да на свим пољима заузму што повољнији положај у односу на Заједницу Независних Држава, будно мотрећи на Немачку, која све више показује своје настојање да има много важнију улогу од оне која јој је додељена после уједињења.

Кад год је на чело САД долазио нови председник са својом администрацијом, дешавале су се мање или веће промене у њиховој политици и стратегији, пре свега на нивоу националне стратегије, која је до сада углавном означавана именом онога који је уводио – Ајзенхауерова, Кенедијева, Никсонова, Картерова, Реганова и Бушова администрација. Иако је свет у очекивању да види какву ће стратегију увести новоизабрани председник Бил Клинтон, сматра се да неће бити великог заокрета, као што га није било ни до сада, упркос тврђењу свих председника и жељама многих који су подржавали политику САД, или очекивали од ње негативне последице.

Америчка политика и стратегија

Још 1985. године САД прогласиле су војну политику тзв. новог глобализма, присвајајући право да у надметању са СССР-ом, ради обезбеђења сопствених и придобијања совјетских интересних сфера, примене сва средства, па и војну силу на територијама тзв. трећег света. Идеолошка основа такве политике био је антикомунизам а средство – јака оружана сила. Пошто јачање оружаних снага САД у целини, посебно стратегијске компоненте, није зауставило СССР у ширењу утицаја, требало је усвојити нову стратегију, засновану на офанзивном приступу решавању међународне ситуације пре него што се она у појединим подручјима развије у кризу која се мора решавати оружаном силом. Процењено је да је совјетска политика премашила границе својих могућности, да се у „трећем свету“ јављају нова струјања и да је тренутак да се изврши преокрет и поврати америчка доминација у свету. Циљ Реганове стратегије био је поновно преузимање иницијативе у глобалним размерама, и то офанзивним наступом, уз помоћ подршке „демократских“ група, с тежиштем на материјалном и војном јачању.

Ради реализације глобалне политике САД и њеног агресивног наступања према земљама „трећег света“ јачане су обе компоненте оружаних снага – стратегијска и конвенционална. Стратегијска компо-

нента омогућавала је баланс снага са СССР-ом, а конвенционална реализацију заштите „виталних интереса“ широм света малих и неразвијених земаља.

Почетком осамдесетих година америчка стратегија је пренела тежиште на европско ратиште и са „рата средњег и високог интензитета“ прешло се на „сукобе ниског интензитета“, ¹ односно на „ограничени војно-политички сукоб на ужем географском простору против терористичких и побуњеничких снага које желе да остваре политичке, социјалне, економске или психолошке циљеве супротне интересима САД и њихових савезника и пријатеља“.

У разради стратегије „сукоба ниског интензитета“ разматране су две врсте вишенационалних снага: „локалне снаге“ и „покретне снаге“, састављене од проамеричких снага у одређеном региону, уз материјалну подршку САД или садејство њихових снага. У реализацији постављених циљева САД определиле су се за „дејства са дистанце“, као облик борбених дејстава савременим наоружањем великог домета по циљевима на противничкој територији, при чему оружане снаге САД не прелазе на противничку територију. За то се ангажују снаге које имају велику стратегијску покретљивост, флексибилност и могућност дејства с великих даљина. То су, пре свега, снаге ратне морнарице, груписане у јаке ударне групе носача авиона. Ратна морнарица може успешно да изведе поморску блокаду и ангажује своје палубне авионе као непосредне извршиоце удара по стратегијским и оперативним циљевима. Тако су САД, правдајући се самоодбраном, увеле у праксу „државни тероризам“, заснован на стратегији „сукоба ниског интензитета“ и политици „неоглобализма“, и присвојиле себи право „превентивног удара“ тамо где оцене да су угрожени „витални интереси“.

Рат у Заливу и инвазија ирачких снага на Кувајт пружили су прилику да се анализирају одлука о националној безбедности и даљи развој војне стратегије САД. На основу искустава из ранијих ратова, тадашњи министар одбране Каспар В. Вајнбергер разрадио је шест принципа које треба применити приликом одлучивања о употреби америчких оружаних снага у иностранству:

– САД не треба да упућује снаге у борбу у другим земљама ако се такво ангажовање или прилика не сматрају виталним за националне интересе или интересе савезника;

– уколико се закључи да је неопходно ангажовање борбених јединица у одређеној ситуацији, то треба учинити свесрдно и с јасном намером да се победи;

– ако се донесе одлука о војном ангажовању снага у другим земљама треба имати јасно дефинисане политичке и војне циљеве;

– однос између циљева и снага које се ангажују – њихов обим, састав и распоред, мора се непрестано преиспитивати и по потреби кориговати;

¹ „Сукоб ниског интензитета“ ограничени је војно-политички сукоб на ужем географском простору против терористичких и побуњеничких снага које желе да остваре политичке, социјалне, економске или психолошке циљеве супротне интересима САД и њихових савезника и пријатеља (америчка дефиниција).

– пре него што САД ангажују снаге у другим земљама мора постојати неко разумно уверење да ће то бити уз подршку америчког народа и његових представника у Конгресу;

– ангажовање америчких снага у борби треба да буде последње средство.

Национална стратегија је одредила као основни циљ заштиту националних интереса, али ти интереси никада нису децидирано одређени и никада се не зна када су САД спремне да предузму одређену војну акцију ради заштите „виталних интереса“. Често је објављивано да претњу интересима те глобалне силе чине опасности које то нису ни по времену, ни по простору, па чак ни по концепцији. Према САД, претња њиховим националним интересима може да се јави у било којем региону света. Настала ситуација је условила промене и у војној стратегији, па је оријентација према СССР-у замењена „глобалном оријентацијом“, еластични одговор – „одговором на регионалне кризе“, а истурено базирање – „пројектовањем војне силе“, док је истурена одбрана замењена „брзим реаговањем“. Интереси САД више се не завршавају на границама Источног блока, већ иду далеко иза те границе.

Промене у начелима употребе снага САД објављене су у документу *Стратегија националне безбедности* (1991), који је основа за нову националну и војну стратегију. После концепта „ваздушно-копнене битке“ усвојен је концепт „ваздушно-копнене операције“, ослоњен на јачање техничког чиниоца. Ангажоване снаге више нису мерило значаја ангажовања. Учињено је то на основу искустава из рата у Заливу. Тиме се напушта концепт према којем се ниво ангажовања снага одређује према величини ангажованих јединица, а усваја нови, према којем је једино мерило остваривање одређеног стратегијског циља, који сада могу, у одређеним ситуацијама, да остваре и јединице као што су дивизије, па чак и бригаде.

Поморска стратегија

Поморски, односно поморско-ваздухопловни састави под америчком заставом један су од најважнијих компонената војне моћи САД и инструмент за остварење политичких циљева.² Све чешће се ударне групе носача авиона упућују ради извођења војних притисака на суверене земље, мешања у унутрашње послове и извођења аката оружане агресије и интервенција. У свим досадашњим војним стратегијама поморска стратегија³ је имала одговарајуће место, а све више пажње

² К. Вајнбергер, државни секретар одбране САД, рекао је да „америчка ратна морнарица мора владати морима и она ће то плановима свог развоја и остварити“.

³ У глобалној војној стратегији САД постоје две основне оријентације: тзв. континентална стратегија, усмерена првенствено на Европу и решавање будућег сукоба копненим и ваздухопловним снагама, и тзв. поморска стратегија, која се заснива на глобалној улози снажне ратне морнарице ради окружења копненог масива СССР-а (сада ЗНД) и контроле поморских комуникација. Обе су срачунате на обезбеђење преимућства САД на морима и океанима у наведеном

посвећује се ратној морнарици, нарочито после 1971. године када је прокламована стратегија „реалистичког застрашивања“. Тада је нарочита предност у изградњи флоте дата стратегијским подморницама на нуклеарни погон. У развоју ратне морнарице било је више концепција:

– концепцијом „стратегичке оправданости“ одређени су састав и развој стратегијских ракетно-нуклеарних снага неопходних за „задржавање“ потенцијалног непријатеља помоћу претње снагама предвиђеним за вођење нуклеарног рата;

– концепцијом „рат и по“, као заједничком за целокупне оружане снаге, одређени су састав и варијанте коришћења конвенционалних снага у ограниченим ратовима и активно учешће ратне морнарице у њима, што претпоставља масовно коришћење ратних бродова на поморским комуникацијама ради подршке америчким јединицама које дејствују ван територије САД. При обављању таквих задатака ратна морнарица може дејствовати самостално или заједно с ратним ваздухопловством и копненом војском;

– концепцијом „стратегичка мобилност“ предвиђена је могућност брзог пребацивања ваздушним и поморским путем копнених јединица и авијације с њиховом борбеном техником. Задатак ратне морнарице је био да обезбеди одговарајућа транспортна средства и снаге потребне за њихово обезбеђење, укључујући обезбеђење комуникација и одбрану најосетљивијих центара и сектора;

– концепцијом „доминација на мору“⁴ предвиђана је снажна ратна флота још у време када је Махан стварао поморску стратегију. Према тој концепцији, у савременим условима, с обзиром на ванредно ефикасна средства ратовања на мору, нико не може постићи превласт на мору ратном морнарицом, већ је могућа само краткотрајна и делимична доминација у одређеном подручју, што би одговарало одређеној ратној морнарици при обављању задатака с ограниченим циљем (десант, напад флоте у одређеном подручју океана или на поморске базе, уништење подморница у мору, разбијање непријатељских конвоја, заштита властитих комуникација итд.);

– концепција „контрола над морем“ последица је схватања руководства САД и војних команданата да је теорија „доминације на мору“ као систем стратегијских погледа изгубила смисао. Ту концепцију је први

веку. У појединим раздобљима историје САД долазило је до преваге једне или друге оријентације.

⁴ Начелник Адмиралштаба САД, адмирал Frank V. Kelso II, рекао је у једном свом резимеу: „Превласт на мору и развијање по фронту дали су нам још једну предност у операцији Пустинска олуја. Једино земља која има неоспорну превласт на морима, а и значајно искуство у истуреним рејонима, тесно сарађујући са поморским снагама наших коалиционих партнера, могла је да обезбеди руковођење јединицама 23 нације чије су поморске снаге учествовале“.

Нешто пре тога, рекао је Келсо: „Можда никада нећемо сазнати у којој мери су поморске снаге које су биле на војишту утицале на Садама Хусеина да нагло заустави инвазију на Саудијску Арабију. Ми знамо да су постојане борбене могућности и превласт на мору, коју су обезбеђивале ове поморске снаге, пружиле заштиту за увођење копнених и ваздухопловних снага које су пристизале на војиште реагујући на наређење за развијање у борбени распоред“.

пут формулисао председник Кенеди у говору на палуби носача авиона *Kitty Hawk*, а значила је способност ратне морнарице да без препрека обезбеди пребацивање потребних контингената оружаних снага и неопходних материјално-техничких средстава за потребе својих и ратних јединица савезника. Таква контрола предвиђа одржавање сталне борбене спремности и мобилности специјално одређених војних ефектива;

– концепција „поморска моћ“ захтевала је јачање поморских снага САД ради одржавања квантитативног и квалитативног престижа америчких поморских снага над ратним морнарицама противника. Та концепција, као и раније, значајан је инструмент и најефикасније средство за постизање политичких циљева. У њеној савременој интерпретацији наглашена је важност јачања трговачке флоте, бродоградње и система стационарног и покретног базирања бродова, чему се посвећује велика пажња, па се одржава на стотине база. Развијени систем сталног, оперативног и маневарског базирања војнопоморских снага сматра се нужним с обзиром на повећани значај ратне морнарице;

– концепције „мобилност“ и „еластичност“, повезане с концепцијом „стратегијска мобилност“, предвиђале су одржавање сталне борбене способности и спремности одговарајућих војнопоморских транспортних средстава за пребацивање преко мора крупнијих и мањих јединица с потребном борбеном техником.

Да би успешно спроводиле своју агресивну политику према државама „трећег света“ САД формирале су снаге за брзе интервенције,⁵ које могу, због високе мобилности, покретљивости и ватрене моћи, користећи способност да брзим покретом кроз ваздушни простор, морем и копном, уз употребу надмоћнијих снага, у првом удару остварити муњевити напад и директно присуство пре него што противник организује своју одбрану и догађаји узму нежељени обрт. У саставу таквих снага поморска компонента треба да обезбеди маневар морем (превожење људства, борбене технике и других материјалних средстава), заштиту снага за време превожења и извођења десанта, изолацију (блокада) зоне операције с мора и артиљеријско-ракетну припрему пре и подршку за време и након искрцавања десантних снага, а затим и снабдевање снага. Те снаге остварују трећу функцију ратних морнарица.⁶ Имају општу намену, а лоциране су у одређеним регионима, одакле се веома лако доводе до кризног жаришта. Намењене су за вођење конвенционалних ратова, војних интервенција и вршење војних притисака путем демонстрације силе или извођења поморских блокада.

⁵ Морнаричка компонента снага за брзе интервенције састоји се од три ударне групе носача авиона, састава: носач авиона, 3-5 великих површинских бродова, групе ратних бродова за површинска дејства, патролних авиона за противподморничку борбу и три групе десантних бродова и носача хеликоптера.

⁶ Ратне морнарице великих сила, предвиђене за дејства на великим и малим морима, припремају се за троструку функцију: глобалну стратегијску функцију на океанским просторствима и великим морима; учешће у ограниченом нуклеарном рату и борби за превласт на мору и за вођење конвенционалних ограничених ратова.

Састављене су од површинских и подводних пловних објеката, морнаричке пешадије, поморско-диверзантских и других снага, а чине јак први борбени ешелон, с тенденцијом сталног јачања. Тако се скраћује време мобилисања и обезбеђује брзина ангажовања потребна да се предухитри противник, што је најважније приликом вођења борбе у савременим условима за остварење свих других принципа – активности, маневра и изненађења.

Према америчкој поморској стратегији планира се извођење следећих врста поморских операција:

Ваздушна нападна операција. Изводи се по „предњим линијама обалске одбране“. У њој учествују палубна авијација, авијација морнаричке пешадије, тактичка и стратегијска авијација ратног ваздухопловства. Остварује се масовним ударима крстарећих ракета *Tomahawk*, смештеним на ракетним крстарицама и нуклеарним подморницама, по бродовима и обалским објектима. Њен главни садржај је уништење бродова и флотне авијације на мору, база и аеродрома, складишта, рушење хидротехничких објеката и енергетских центара, нарушавање система руковођења и командовања, везе и снабдевања. За успех операције неопходно је добро планирање, масовна примена снага на главном правцу и доношење удара по објектима противваздушне одбране.

Операција за уништење подморница. Остварује се ангажовањем нуклеарних и нападних подморница, базне патролне авијације, ваздухопловних и бродских ударних група. Главне снаге се ангажују на уништењу подморница које се налазе у важним регионима светских океана, уништавање инфраструктуре система базирања, ремонта и руковођења и командовања подморницама.

Операција за уништење површинских бродова. У њој учествују ударне борбене групе, стратегијска авијација и нуклеарне подморнице, наоружане противбродским ракетама типа *Harpoon* и *Tomahawk*. Њихов основни циљ је разбијање организованих бродских група и појединачних бродова.

Операција по деловима копнених јединица на поморским правцима. Остварују је снаге авијације на носачима авиона, оперативне ракетне групе површинских бродова и нуклеарне подморнице наоружане крстарећим ракетама *Tomahawk* за дејство по циљевима на копну. Сматра се да је подршка флоте копненим јединицама ефикаснија ако снаге за подршку дејствују из рејона у којима имају превласт на мору и, нарочито, у ваздушном простору.

Операција минирања мора. За полагање одбрамбених и нападних мина користе се патролна и стратегијска авијација, минополагачи, површински ратни бродови и подморнице, као и прилагођени бродови трговачке морнарице. Активне минске препреке могу се поставити неколико дана пре почетка рата на правцима кретања бродова противника, на улазе у базе и рејоне маневрисања.

*Поморскодесантна операција.*⁷ То је једна од најсложенијих поморских операција, којом се остварују стратегијски, оперативни и тактички циљеви у општем и ограниченом рату. Стратегијски циљ десантне операције је овладавање територијом коју држи непријатељ у ширем региону, оперативни – овладавање приобалним подручјем, војно-поморским базама и острвима, а тактички – демонстрациони и диверзиони десант.

Операције за одбрану од напада из ваздушног простора. Изводе је ударне групе авијације, које тесно садејствују с територијалном противваздушном одбраном и авионима са системом AWACS.

Операција за заштиту поморских превожења. Циљ операције је обезбеђење достављања потребних средстава у рејоне извођења борбених дејстава, пре свега оних који имају стратегијски значај. Она је предуслов за успешно снабдевање снага ратне морнарице, а сасређује се на обезбеђење најважнијих конвоја, одбрану чворишта комуникација и заштиту дуж обалних комуникација. Изводи се на веома великим морским просторствима.

Свака промена војно-политичке ситуације у свету и ступање на чело САД новоизабране администрације намеће питање какву ће улогу имати ратна морнарица у новим условима. Нова администрација креира нову поморску стратегију по основу следећих елемената:

– ширење економских зона интереса захтева постојање поморских снага способних да обезбеде слободан приступ свим тачкама у свету;

– смањено је америчко присуство на копну, јер су смањене и прекоморске базе, што захтева повећану улогу ратне морнарице у почетној фази кризе;

– нестала је претња САД од стране СССР-а, барем привремено, а појавиле су се нове претње, према америчким нормама, у виду терористичких активности, покушаја неких држава да остваре доминацију у одређеним регионима, настојања све већег броја држава да се домогну средстава за масовно уништавање;

– изненадно избијање криза и недостатак података о правим узроцима, времену и месту сукоба.

⁷ Peter J. Woolley, u časopisu „Conflikt Quarterly“ број 11/91, сматра да је способност за војне интервенције САД широм света ограничена географијом. Он сматра да је географски приступ циљу главни предуслов војне интервенције САД, а то доказује анализом случајева интервенција САД после Другог светског рата. Уз само један изузетак, у случајевима када је дошло до војне интервенције рејони циља били су лако приступачни ОС САД, првенствено поморским путем, или авионима базираним на мору. Од наведених случајева шест су острва, једно полуострво, једна превлака, четири приморске државе и једна поморска акција у међународним водама. У тринаест од четрнаест случајева америчке поморске снаге су могле неометано да заузму положаје у близини циља. У два случаја (Панама и Филипини) снаге за интервенције су биле стациониране у земљи. У седам од једанаест случајева снаге РМ САД могле су се, уз минималан отпор и ризик, распоредити близу или на саму границу рејона циља. У осмом случају (Филипини) војнопоморске снаге су биле на циљу, али нису биле потребне. У осталим случајевима ризик за снаге РМ био је већи, али њихов положај ипак није био много неповољан.

Поморска стратегија је интегрални део усвојене војне стратегије, која се заснива на чињеници да је ситуација на глобалном плану тренутно стабилна, па се тежиште преноси на регионалне кризе, које угрожавају светски мир и поредак који САД желе да успоставе. На основу тога, повећавају се улога и значај поморских снага, посебно у регионима у којима је због насталих промена смањено учешће снага САД. Тако су снаге које могу брзо да се убаце у сваки регион добиле стратегијски значај, а стабилност је заснована на правилном избору места базирања преосталих снага, држању потребних снага и средстава на пловним објектима у близини очекујућих жаришта и располагању потребним капацитетима за пребацивање потребних снага за почетно ангажовање, способних за подршку борбених дејстава у дужем периоду.

У сваком од наведених могућих операција снаге РМ имају велики значај. Тако је било и у досадашњој стратегији, с тим што се у новој стратегији наглашава да су поморске снаге најспособније и најефикасније за остваривање истуреног базирања, јер:

- дуго могу остати у кризном подручју у потпуној борбеној готовости,

- мало зависе од база на копну,

- нису потребне дозволе за њихов прелазак преко територије других земаља;

- обезбеђују класично конципирање снага.

Велика покретљивост, разнолико наоружање и, условно, неограничено време боравка у неком региону чине снаге ратне морнарице ефикасним средством за реаговање на кризе. Ратна морнарица има могућности да изводи разноврсна дејства по циљевима на мору, у подморју, на копну и у ваздушном простору, а због своје ваздушне компоненте и дубоко у копну.

Због значаја снага ратне морнарице за извођење операција у оквиру спречавања појаве криза и реаговања на догађаје у кључним кризним жариштима, контроле мора и осигурања поморских комуникација посебна пажња мора да се посвети смањењу оружаних снага, јер поморске снаге не смеју да се смање испод одређеног нивоа. У супротном, не би успеле да обаве постављене стратегијске задатке. Представници ратне морнарице сматрају да је њихов вид најзначајнији за остварење интереса који не смеју бити доведени у питање и да су поморске снаге основни елемент за реализацију одбрамбене стратегије.

У саставу стратегијских снага које делују као чинилац одвраћања налази се део поморских снага – стратегијске подморнице на нуклеарни погон с балистичким ракетама. Делови снага ратне морнарице су стално распоређени у удаљеним регионима као елемент истуреног базирања, а служе као основни елемент за реаговање у почетној фази криза, али и у решавању ванредних ситуација. Због тога америчка стратегија затхева градиран приступ смањивању оружаних снага, односно појединих њихових делова. Наиме, неопходно је задржати способност брзе реконструкције снага и оспособити целокупни систем за брзи повратак

на ниво пре смањивања, па ће највећи део бродова бити конзервисан и стављен у резерву.

Услови у којима треба да се смање поморске снаге и захтеви за одржавањем високог степена борбене готовости приморавају америчке планере на преоријентацију приоритета. Стога ће носачи авиона и подморнице задржати улогу коју су имали у обезбеђивању поморских комуникација, али ће, уместо снажних ударних група носача авиона, приоритет добити мањи пловни састави (крстарице, разарачи, подморнице и противподморнички елементи груписани у „оперативне поморске групе“).

Снаге и средства

Ратна морнарица САД имала је 1988. године 591.104 војника, с резервом од 359.200 људи. Иако морнаричка пешадија у саставу оружаних снага САД чини посебна вид, увек се разматра уз ратну морнарицу (исте године је имала 197.224 војника⁸). Након донесене одлуке о смањивању бројног стања у оружаним снагама САД, у ратној морнарици 1993. године требало је да буде 536.000 људи. И у јединицама морнаричке пешадије смањено је бројно стање током 1992. године, а смањивање настављено и у 1993. години, када је бројно стање требало да износи 181.900 људи. Пошто су најављена и даља смањивања, дошло је до отпора, јер командант морнаричке пешадије сматра да би свако смањење испод броја од 176.000 људи онеспособило морнаричку пешадију за обављање стратегијских задатака у заштити „виталних интереса“. Као основни разлог за смањење оружаних снага наводи се нова стратегијска ситуација, која захтева брзо ангажовање у регионима где нема довољно осталих делова оружаних снага, специфичност задатака, који захтевају степен посебне обучености, и захтев за присуством тих јединица у све више региона.

Снаге ратне морнарице, као и укупне оружане снаге, према намени и природи задатака које обављају, подељена су на стратегијске снаге, снаге опште намене, снаге за стратегијска превозења и резерву. Стратегијске снаге чине стратегијске подморнице на нуклеарни погон с балистичким ракетама, којих тренутно има 45:

– шеснаест подморница типа *Ohio* наоружаних са по 24 балистичких ракета *Trident I*, домета 7.400 км (укупно 384), од којих свака има осам бојевих глава *MIRV*,⁹ са по 100 кТ (укупно 307.200 кТ), или шест

⁸ Сједињене Америчке Државе имају обалну линију дугу 19.924 км, укључујући Аљаску и Хаваје. Територијално море је удаљено 5,5 км од обалне линије, а економска зона 370 км.

⁹ Носач може да има три типа вишеструке бојне главе: *MRV* – којом се упућује више зрна на један циљ у кругу пречника неколико километара, *MIRV* – којом се упућује више зрна на одвојене циљеве, удаљене више десетина километара један од другог, при чему су могуће разне комбинације, на пример, свако зрно на свој циљ или два зрна на један циљ итд. *MARV* – истоветна као *MIRV*, с тим што поједина зрна после уласка у атмосферу следе кривудава путања, чиме се избегава одбрана и постиже ефикасније гађање.

бојних глава *MARV*, са по 100 кТ (укупно 230.400 кТ). Те подморнице ће бити наоружане ракетама *Trident II* (на свакој по 24 ракете, што укупно износи 384 ракете), домета 12.000 км. Свака од њих има 14 бојних глава типа *MIRV*, са по 150 кТ, или седам типа *MARV*, са по 300-475 кТ. Укупна снага ракета с главама *MIRV* је 806.400 кТ, а са главама типа *MARV* – 1.296.800 кТ. Свакако, те ракете ће бити комбиноване;

– двадесет девет подморница типа *Benjamin Franklin*, *Lafayette* и *James Madison*, које могу носити по 16 ракета типа *Trident I*, са по осам бојних глава, од 100 кТ, или шест типа *MARV*, са по 100 кТ. И те подморнице се опремају са по 16 ракета типа *Trident II*, са по 14 *MIRV* бојних глава или седам *MARV*. Укупна снага тих подморница износи од 278.400 кТ (са *Trident I* са *MARV*) до 1.542.800 кТ (са *Trident II* са *MARV*).

Тврди се да ће након смањивања оружаних снага САД у саставу ратне морнарице остати свега 18 таквих подморница, а то значи само оне типа *Ohio*, па је нејасно зашто се у оквиру модернизације на старије подморнице уграђују ракете типа *Trident II*. Без обзира на то колико ће тих објеката остати, то је респективна снага када се зна да је једна подморница тог типа јача од десет подморница ранијег типа, с ракетама *Polaris*.

У снаге опште намене спадају све остале снаге ратне морнарице: подморнице, површински бродови и морнаричка авијација. Једна од основних компонената снага опште намене јесу нуклеарне подморнице вишеструке намене. Њихова употреба је предвиђена за вођење „против-подморничког рата“, а пре свега за борбу против ракетних подморница противника, као и за извођење удара по транспортним и ратним бродовима. После наоружања крстарећим ракетама типа *Tomahawk*, домета 2.500 км, с нуклеарном бојевом главом, те подморнице су постале допуна стратегијских снага поморског базирања, јер тим ракетама могу да дејствују по циљевима на копну.¹⁰

Ратна морнарица има 66 нуклеарних подморница типа *Los Angeles*, наоружаних са по 12 крстарећих ракета типа *Tomahawk* (могу имати нуклеарну бојну главу од 200 кТ) и 37 типа *Sturgeon* (свака са по 12 ракета *Tomahawk*). Међутим, има и оних старије производње: једна типа *Glenard P. Liscomb*, једна типа *Narwal*, два типа *Ethen Allen*, 13 типа *Permit*, једна типа *Tulible*, три типа *Skipjeck*, три типа *Barbel* и једна типа *Darter*. Укупно има 118 подморница, а у градњи се налази још 10 типа *Los Angeles*. Може се претпоставити да ће у саставу остати 66 подморница типа *Los Angeles* и 37 типа *Sturgeon* – укупно 103 пловне јединице, наоружане крстарећим, противбродским и противваздушним ракетама.

¹⁰ Крајем ове деценије очекује се увођење нових крстарећих ракета *Escalibur*, за које се наводи да ће надмашити ракете типа *Tomahawk* и по домету (3.000 км) и по прецизности.

У 1989. години планирана је градња прве подморнице нове генерације типа *Sea Wolf*,¹¹ која би имала крстареће ракете, противбродске и противподморничке ракете и мине, а то значи да ће комплет бити већи него код оних типа *Los Angeles*. Подморница би требало да има неколико пута мањи шум, повећану дубину роњења и већу маневарску способност.¹²

Нападне подморнице су, захваљујући *stealt* конструкцији, покретљивости, ватреној моћи и издржљивости ангажоване на разноврсним задацима: осматрању и прикупљању података, наношењу удара по објектима на мору и копну и вођењу противподморничког рата, као и учешћу у специјалним задацима. План ратне морнарице да се озбиљније приступи остварењу програма изградње подморнице *Sea Wolf* доведен је у питање, јер образложење да је тај програм предуслов за одржавање супериорности испод морске површине због удвостручавања ватрене моћи садашњих подморница и да обезбеде технолошку предност до краја прве декаде 21. века није отклонило отпор у Конгресу, па је нађен компромис и у буџет је унета сума за изградњу само једне подморнице тога типа у 1993. години.

Борбено језгро површинске флоте чине носачи авиона, који су ударна снага у различитим по размерама војним конфликтима, али и погодна средство за извођење притиска на суверене земље. Прво је прокламовано да је потребно 16 тих бродова за успешно обављање задатака који им се постављају, касније је тај број смањен на 14, а сада се говори о 12 бродова.

У саставу ратне морнарице сада има 17 носача авиона: шест типа *Nimitz*, с нуклеарним погоном, један типа *Enterprise*, четири типа *Kitty Hawk*, четири типа *Forestal* и два типа *Midway*. Међутим, на основу процене квалитета бродова и планова за завршетак серије бродова типа *Nimitz* од осам пловних јединица, очито је да се ради о одлуци да у саставу остану бродови типа *Nimitz* и *Kitty Hawk*. Тако ће на свих 12 носача авиона укупно да се укрца 936 авиона и 88 хеликоптера.

Почетком осамдесетих година ударне снаге флоте попуњене су са четири деконзервисана и реконструисана бојна брода типа *Iowa*, који су за светску јавност представљали симбол војних интервенција с мора. У току реконструкције на њих су уграђени лансери крстарећих ракета типа *Tomahawk*.

¹¹ Првобитно је планирано да се гради 30 подморница тог типа. Цена једне износи око 2,5 милиона долара. Градња прве је отпочета 1991, а треба да се заврши 1. маја 1995. године. Имаће осам торпедних цеви, а носиће, поред торпеда и противбродских и противподморничких ракета типа *Harpoon*, и крстареће ракете типа *Tomahawk*.

¹² Ратна морнарица САД већ је започела разраду пројекта нове генерације нападних нуклеарних подморница. Пројекат треба да се заврши до краја ове деценије, а градња прве подморнице по том пројекту, по имену *Centurion*, почела би након 2.000 године, после завршетка серије *Sea Wolf*. Градња једног објекта требало би да кошта 1,8 милиона долара.

У борбеном саставу ратне морнарице САД најбројнији су бродови за обезбеђење: крстарице, разарачи и фрегате, чији је основни задатак обезбеђење носача авиона и борбених група бојних бродова, десантних састава, и слично. Сада су у употреби 31 ракетна крстарица на нуклеарни погон: 22 типа *Ticonderoga*, четири типа *Virginia*, две типа *California*, једна типа *Truxtun*, једна типа *Bainbridge* и једна типа *Long Beach*. У градњи је још пет бродова типа *Ticonderoga*. Тренутно је у саставу и 18 ракетних крстарица на класичан погон: девет типа *Belknap* и девет типа *Leahy*. Према квалитету, у саставу ће после смањења флоте остати 27 ракетних крстарица типа *Ticonderoga*, од којих свака има по два четвороцевна лансера крстарећих ракета типа *Tomahawk* (укупно 216 цеви). Почев од шестог, у плану је да се на сваки брод уграде универзални вертикални лансери за лансирање противподморничких, противавионских и крстарећих ракета (два модула по 64 контејнера). Било је података да Пентагон намерава да изгради 50 тих јединица, али пошто је њихов број постепено смањен на наведених 27, вероватно ће бити надомештени изграђеним разарачима типа *Arleigh Burke*, који имају сличну ватрену моћ.

Сада се у саставу налазе два ракетана разарача типа *Arleigh Burke*, четири типа *Kids*, 10 типа *Coontz*, 23 типа *Charles Adams*, 31 типа *Spruance* и два типа *Hull*, као и 11 разарача типа *Forest Sherman*. Наставља се градња серије најновијих ракетних разарача типа *Arleigh Burke* од 28 половних јединица. Сигурно је да ће се међу планираних 175 бродова, типа крстарица, разарача и фрегата, наћи и ти разарачи, као и они типа *Spruance*, тако да би укупан број ракетних разарача за наредни период могао износити 59 пловних јединица.

Флота сада има укупно 57 ракетних фрегата и 53 фрегате. Најбројније су оне најсавременије, типа *Oliver Hazard Perry*, које ће сигурно остати у саставу и у наредном периоду, уз евентуално задржавање извесног броја фрегата типа *Knox* (сада их има 40).

У десантним снагама се налази 67 десантних бродова: два штапска брода амфибијских снага типа *Blue Ridge*, два универзална десантна брода типа *WASP*, два универзална десантна брода типа *Tarawa*, седам десантних носача хеликоптера типа *Iwo Jima*, 11 десантних носача хеликоптера докова типа *Austin* и два типа *Raleigh*, осам десантних транспортних бродова докова и пет типа *Anchorage*, 20 десантних тенконосача типа *Newport* и пет десантних бродова типа *Charleston*. У току је градња још три брода типа *WASP*. С обзиром на одлуку да десантни бродови морају бити у стању да једновремено превезу две и по експедиционе бригаде морнаричке пешадије, може се очекивати да ће сви ти бродови и даље остати у саставу ратне морнарице САД. Свакако, велико је појачање за амфибијске снаге завршетак серије универзалних десантних бродова носача авиона и хеликоптера типа *WASP*, који могу да превезу обе компоненте поморско-ваздушног

десанта – поморску и ваздушну. За сада треба да буде пет, а око 2.000. године из састава треба да изађу бродови типа *Iwo Jima*.¹³

Ратна морнарица САД има око 322 разна десантно-искрцна средства, од којих је највреднија серија десантно-искрцних лебдилица *LCAC* (сада се у саставу налази 12, гради се још 21, а у плану је коначан број од 57 пловних јединица). Захваљујући брзини, у комбинацији с бродовима типа *WASP* и авионима хеликоптерима типа *Osprey*, та пловила омогућују десантним снагама тзв. десант преко хоризонта, тј. прекрцавање на десантно-искрцна средства ван домета снага обалске одбране.

Снаге за минирање и разминирање знатно се реорганизују последњих година, и у току је градња 14 бродова типа *Avenger* и 16 типа *MHC*. Ту је и помоћна флота од око 1.500 бродова, од којих је само мањи део у саставу ратне морнарице, док се већина ангажује од трговачке морнарице.

У току 1993. године број авио-пукова на носачима авиона требало је да се сведе на 12, а број у авијацији морнаричке пешадије је три авио-пука. У току 1992. године отпочет је развој нове верзије авиона *F/A-18 Hornet*, с побољшаним радијусом дејства и корисном носивошћу. Планирано је да се тај авион уведе у употребу 1996. године. Истовремено, пошто се одустало од развоја авиона *A-12*, инициран је почетак усаглашавања тражених карактеристика за нови авион који би требало да замени *A-6*.

Повећава се и ватрена моћ морнаричке пешадије – једног од основних оруђа агресије и војних интервенција САД према сувереним државама. Тенкови типа *M-60*, којима је била наоружана, замењени су тенковима *M-1 Abrams*. Повећан је и број оруђа земаљске артиљерије, при чему се оруђа калибра 105 мм замењују новим хаубицама 155 мм. Захваљујући томе, практично је целокупна артиљерија постала нуклеарна.

У наоружање авијације морнаричке пешадије уведен је нови тешки транспортно-десантни хеликоптер типа *CH-53E Super Stallion*, способан да превози 90 одсто врста формацијске борбене технике експедиционе бригаде морнаричке пешадије, која се ангажује у саставу снага за брзе интервенције. Ради повећања ефикасности дејстава морнаричке пешадије у искрцавању десанта на противничку обалу побољшавају се десантно-искрцна средства РМ, граде се нови десантни бродови и чамци на ваздушном јастуку, како би се обезбедило искрцавање америчких оружаних снага у било којем крају света.

Покретљивост и маневарске могућности морнаричке пешадије у саставу снага за брзе интервенције повећани су увођењем 13 бродова складишта, у које је смештено тешко наоружање и резерве материјално-

¹³ Предвиђена је изградња новог типа десантног брода, означеног са *LX*, као замена за 37 застарелих бродова. Изградња првог би почела 1995, а другог 1997. године. Није прецизиран број бродова.

-техничких средстава за извођење борбених дејстава три бригаде морнаричке пешадије. Прва и друга група тих бродова складишта налазе се у Индијском океану, а трећа у западном делу Пацифика. Осим тога, с истим циљем изграђени су и специјални бродови способни да искрцавају борбену технику и разне терете на неуређену обалу.

Закључак

И поред честе промене војне стратегије, а са њом и поморске, у САД нема великих одступања од основног циља постављеног оружаним снагама: остати глобална сила која ће, пројекцијом војне силе, обезбедити САД да постану светски лидер.

Поморска стратегија је, и поред континенталне оријентације у неком периоду, увек била значајна, а с њом и ратна морнарица, које је постала симбол моћи те велесиле, посебно њене групе носача авиона, чије је упловљавање у кризна подручја увек изазивало реакцију светске јавности и питање о намерама.

Постепеном модернизацијом, захваљујући високој технологији, стално је повећаван домет бродског наоружања, а масовним крцањем авиона на покретне аеродроме, какви су носачи авиона, постепено су створене поморско-ваздушне снаге. У последњем периоду, изградњом универзалних десантних бродова типа *WASP* и заједничким укрцавањем на једном броду морнаричке пешадије са средствима за поморски и ваздушни десант, као и авиона за подршку, дошло је до интеграције поморско-ваздушно-копнених снага, па су дејства са мора добила интервидовски карактер.

После нестанка са сцене, барем привременог, ратне морнарице СССР-а, ратна морнарица САД постала је господар светских мора, па су уочене њене флоте у свим регионима у којима им је било ограничено присуство, посебно маневар, због совјетских флота. Због свега тога, рационалног приступа у развоју оружаних снага, условљеног економским разлозима, и техничког напретка планирано је осетно смањење, јер се одустало од „опције 600 бродова“, што не значи да ће ударна снага ратне морнарице САД бити умањена. Напротив, увођењем у састав серије нуклеарних подморница типа *Ohio*, завршетком серије носача авиона типа *Nimitz*, ракетних крстарица *AEGIS* типа *Ticonderoga*, и ракетних разарача *Arleigh Burke*, уз изградњу серије десантних бродова типа *WASP* и десантно-искрчних лебдилица *LCAC*, те сталним усавршавањем бродског наоружања и средстава за руковођење – командовање и везу, повећаће се ватрена моћ, могућност пројекције десантне и ваздушне компоненте и могућност комплетног праћења ситуације на широким морским просторима. То је још један од доказа да се вредност ратне морнарице не мери бројем бродова, већ њиховим укупним могућностима и адекватним задацима.

Литература:

- Naval Forces – The naval balance, 1987.
- World Defence Almanac 1988-89, Military Technology
- Sea Power, januar 1991.
- Thomas R. Dubois, *Vajnbergerova doktrina i oslobođenje Kuvajta*, Parameters, 4/1991-92.
- Јуриј Иванов, *Јачање ратне морнарице САД*, „Морској сборник“, 2/1987.
- Др Тодор Мирковић, *Остаје ли иста војна стратегија*, „Војска“ од 12. новембра 1992.
- *Ратна морнарица САД: стари постулати „нове поморске стратегије“*, „Морској сборник“, 2/1987.
- Jane's fighting ships, 1990/91.